

Ірина Білецька,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов,

(Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини)

ДВОМОВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Двомовне навчання як найбільш ефективна форма навчання іноземних мов відноситься до типу навчання за програмою збагачення і містить різноманітні моделі, які мають одну спільну рису: іноземна мова не є об'єктом вивчення, а засобом отримання знань. У результаті виникає подвійний ефект – одночасно таким чином набуваються нові знання і мовні навички. Така концепція в історії навчання іноземних мов не є новою. Так званий «розмовний метод» у навчанні іноземних мов у XVII-XVIII столітті мав частково характер предметного навчання. При цьому сфера його використання простягається від програми-максимум (повне занурення у мову) до послідовного застосування іноземної мови як робочої в невеликих групах при вивченні окремих предметів (наприклад, історії, географії, біології) чи якогось одного предмету.

Ефективність методу полягає в тому, що з самого початку навчання у школі відбувається іноземною мовою, при цьому закладаються основи і другої мови. І тільки пізніше рідна мова як мова навчання буде посилювати свій вплив. Якщо занурення у мову розпочинається на третьому або четвертому році навчання у школі, то в такому випадку має місце середній рівень занурення, якщо ж на п'ятому чи шостому, то це пізні занурення. У залежності від того, чи охоплює цей метод всі предмети чи ні, можна говорити про повну чи часткову імерсію. Деякі науковці ставлять на один рівень часткову імерсію та двомовне навчання, яке полягає в тому, що навчання іноземній мові починається звичним чином, і лише потім, коли буде досягнуто відповідного рівня, метод занурення буде застосовуватись при викладанні інших предметів [1].

Тут необхідно зупинитись на імерсії, тобто мовному зануренні, оскільки потребують розмежування поняття «імерсія» та «двомовне навчання». Про таке розмежування частково говорять багато авторів.

У концепції Н. Меша, який брав участь у розробці моделі німецько-французької системи навчання (він був директором однієї з двомовних шкіл і одночасно головою робочої групи гімназій з двомовною німецько-французькою програмою в Німеччині), двомовне навчання відрізняється від чистого методу імерсії, оскільки в двомовному навчанні рідній мові відводиться важлива роль. Акцент тут падає саме на двомовність: «Двомовне предметне навчання – це двомовне викладання одного предмету, наприклад, історії. Обидві мови (іноземна і рідна) використовуються у як допоміжні мови навчання» [2].

Таке двомовне навчання може мати, наприклад, наступну організацію і структуру: після інтенсивного вивчення іноземної мови в 5-6 класах з 7 класу розпочинається двомовне предметне навчання, яке включає розширення компетенції і в рідній мові. До двомовних предметів відносяться в основному географія, політологія, історія, біологія, при чому одночасно можуть вивчатися лише дві двомовні дисципліни. У свідоцтві про закінчення школи в якості додаткової кваліфікації вказується двомовність. Інтеграція рідної мови здійснюється за принципом: «скільки можна іноземною мовою і скільки необхідно рідною мовою».

Що стосується вибору предметів для двомовного навчання, то в німецько-французьких програмах повністю виправдав себе вибір суспільно-політичних дисциплін, що, з одного боку, пояснюється близькістю термінології цих предметів до мови спілкування, з іншого – їх спорідненістю з культурою іноземної мови, а в цілому – релятивно-мовними міркуваннями. Якщо мова йде про розвиток толерантності і розуміння щодо іншої культури, іншими словами, про політичну рентабельність навчання іноземній мові, то для цього підходять саме ці предмети. А якщо ж потрібне перш за все набуття мовних навичок, то для цього більш прийнятними є дисципліни, викладання яких можна зробити унаочненим за допомогою картинок і безпосередньої демонстрації. До них відносяться математика, природничі науки або географія.

У двомовних школах зазвичай існує певний набір предметів, які вивчаються за двомовною системою, передбачено також використання рідної та іноземної мов як мов навчання, що дає можливість для комбінування. Для значної кількості учнів шкіл багатьох країн, наприклад, США, мова йде фактично про види імерсійного навчання, а в двомовних гімназіях східноєвропейських держав та Німеччині – більш за все лише про обмежене двомовне предметне навчання.

Іншою все більш практикуючою у школах формою двомовного навчання є використання однієї з іноземних мов у якості мови навчання, що насправді означає використання англійської як робочої мови. При цьому шкала використання іноземної мови простягається від її періодичного використання в регулярному предметному навчанні до її довготривалого і безперервного використання в предметному навчанні однієї з багатьох дисциплін у рамках всієї системи освіти. На цю мету й орієнтоване створення програм двомовного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dulay H., Burt M. Bilingual education: A close look at its effects. *Focus of the National Clearinghouse for Bilingual Education*. 1982. № 1. P. 1–4.
2. Genesee F. Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education. Cambridge : Newbury House Publishers, 1987.